

OM JOHANNES OG FORFØRERENS DAGBOG

‘Under æstetikens himmel er alt let, smukt, flygtigt’
Johannes Forføren

Fremdeles er i disse dage, ligesom et lyn fra en klar himmel, et monstrum af en bog pludselig slået ned i vor læseverden, skrev forfatteren og kritikeren Johan Ludvig Heiberg (1791-1860) da Enten-Eller, som Forføreners Dagbog er en del af, udkom i februar 1843.

Det er nærmest med hensyn til volumen, at bogen må kaldes et monstrum, fortsætter Johan Ludvig Heiberg sin karakteristik af det omfangsrige tobindsværk. Samlet fylder Enten-Eller otte hundrede og tredive sider. Skrevet (efter bruddet med Regine Olsen) af den da ni og tyve årige Kierkegaard på elleve måneder, dels i København og dels i Berlin hvor han opholdt sig i cirka fire og en halv måned ved årskiftet 1841/42. Kierkegaard havde ikke, udover nogle notater og et par af de korte tekster, aforismer eller Diapsalmata, der indleder Enten-Eller, gjort noget større forarbejde til denne litterære kraftpræstation, hvis andet bind i øvrigt blev skrevet først.

Søren Kierkegaard (1813-1855) havde, som det fremgår af en stor del af de tre og fyre værker han nåede af skrive, en trang til litterær maskering, hvilket fik forfatteren og kritikeren Peter Ludvig Møller (1814-1865) til at kalde ham for filosofen med de mange dæknavne, de mange pseudonymer. En del af disse møder vi i Enten-Eller. Udgiveren og redaktøren af Enten-Eller kalder Kierkegaard for Victor Eremita. I sit forord skriver Victor Eremita hvordan han, i et skjult rum i et chartol han har købt hos en marskandiser, har fundet to stakke papirer, som han redigerede således at de udgør henholdsvis bind et og to af Enten-Eller. Forfatteren til Enten-Ellers bind to kalder Kierkegaard for Assessor Vilhelm, eller B, mens første bind har to pseudonyme forfattere, nemlig A og Johannes, hvor A er redaktør af og Johannes forfatter til Forføreners Dagbog.

I forordet til Enten-Eller fortæller Victor Eremita hvordan han mellem A's papirer i chatollet fandt Forføreners Dagbog, fuldt færdigredigeret og med forord af A. I sit forord til Forføreners Dagbog fortæller A hvordan han under et besøg hos (vennen) Johannes fik ideen til værket. Hos Johannes fik A øje på et hæfte med titlen 'Fortløbende optegnelser nr. 4'. Det lå i en åben skuffe. A blev nysgerrig, bladrede i hæftet, og opdagede, at det var en dagbogsberetning om en forførelse af en fællesbekendt, den unge pige Cordelia. I hast skriver A dagbogen af. Han kontakter Cordelia. Hun giver ham Johannes' breve til hende, samt nogle breve hun efter forførelsen havde skrevet til Johannes, men havde fået uåbnet retur. Cordelia modtog omkring tredive breve fra Johannes, og dem fletter A ind i redigeringen af Dagbogen. Og i hans forord til værket gengiver han Cordelias tre ubesvarede breve til Johannes.

Johannes er i Forførerens Dagbog skildret som en enlig piberygende, afslappet klædt mand. Han er i midten af trediverne, intellektuel, han har læst erotiske skrifter som Ovids Elskovskunsten og Platons Faidros. Vi ved, at han har en tjener, men ellers ved vi intet om hans arbejde eller bolig.

Johannes er æstetiker, et nydelsesmenneske, der har den fri naturs gud, jomfruen Diana, som ideal. Unge jomfruer er målet for hans jagt eller som det står i Forførerens Dagbog med et citat fra Leporellos listearie fra Mozarts opera Don Giovanni: 'den friske unge pige'.

Mozarts Don Juan og Johannes er for Kierkegaard to forskellige forførrer typer. Hvor Don Juan, som det fremgår af Leporellos listearie og handlingen i operaen i øvrigt, hans møde med Donna Anna, Donna Elvira, Zerlina og bønderpigerne, er en forfører der favner bredt i sit valg af kvinder, så er Johannes mere selektiv: det skal være unge jomfruer. Hvor Don Juan tager jomfruerne med i den strøm af kvinder han forfører, og nyder den ekstraoplevelse det er, så er det kun denne særlige erotiske oplevelse der interesserer Johannes.

Det er kun på 'erotikkens spidse' det er værd at være, for 'en næste gang' med en tidligere jomfru er blot svaghed og vane, eller som han (efter forførelsen af Cordelia) udtrykker det i Forførerens Dagbog: 'hun har tabt duften'.

Den erotiske vitalitet der kommer til udtryk i Don Juans Champagnerie, hans drøm om på én nat at få forført så mange bønderpiger som muligt, få dem, som han synger, ført på (Leporello)listen, er for Johannes ikke noget kunststykke. Johannes er derimod, som Mefistofeles i Johann Wolfgang Goethes Faust, til langsomme forførelser. Halvårlige, fra forår til sensommer, eller som han skriver i dagbogen, at: foråret er den skønneste tid at forelske sig i, og eftersommeren det skønneste tidspunkt at være ved det ønskede mål.

Hans optegnelser over forførelsen af Cordelia løber i perioden fra den fjerde april til den fem og tyvende september, altså fem måneder og tre uger. Johannes nyder sine halvårlige forførelser, nyder at bryde forholdet til de forførte, og nyder at skrive dagbog over forløbet.

Handlingen i Forførerens Dagbog udspiller sig i København og omegn, mest ude – på gader og stræder – i mindre grad inden døre. Vi møder Johannes i en række sidefortællinger, der ikke har med Cordelia, men med andre piger, at gøre, som for eksempel beskrivelsen af mødet med pigen i porten, med pigen på tørvebondens vogn, med tjenestepigerne i Frederiksberg Have, med de unge piger hos Rørdams på Frederiksberg, notater der viser at Johannes, selvom han har Cordelia i sit net, har en 'snøre ude' efter andre piger.

Hovedhistorien i Forførerens Dagbog er kærlighedshistorien mellem Johannes og Cordelia. Vi følger Johannes' tilnærmelser til hende, dels gennem familien Jansens, hvis tre døtre Cordelia kender, og dels gennem Cordelis ven og beundrer, den pæne og velklædte Edvard Baxter, der arbejder i sin faders grosserer virksomhed, og som Johannes gør til sin ven for at komme tæt på hende. Cordelia bor hos sin tante, fordi forældrene er døde. Hun har en bror der er ældre end hende, der dog ikke bor sammen med hende og tanten. For næsen af den mindre

handlekraftige Edvard Baxter, lykkedes det for Johannes – med tantens samtykke – at blive forlovet med Cordelia.

Men forlovelsen bliver kortvarig, idet Johannes får arbejdet Cordelia derhen, at normen om forlovelse, så ægteskab og så videre, ikke er en god ramme for deres kærlighed. Fri af forlovelsen, fri af de borgerlige normer forføres Cordelia, eller rettere: Cordelia fører sig selv i armene på Johannes. For Johannes er det en ekstra nydelse, at den erotisk uerfarne Cordelia, i sin trang til at udforske det erotiske, kaster sig i armene på ham.